

Народна банка на Република Северна Македонија

ДИРЕКЦИЈА ЗА МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА И ИСТРАЖУВАЊЕ



Најнови макроекономски показатели Преглед на тековната состојба

февруари 2023 година

Најнови макроекономски показатели

Преглед на тековната состојба – влијанија врз монетарната политика

Прегледот на тековната состојба има за цел да даде осврт на најновите макроекономски податоци (ноември 2022 – јануари 2023 година) и споредба со последните макроекономски проекции (октомври 2022 година). Со тоа ќе се утврди колку тековната состојба во економијата соодветствува со очекуваните движења на варијаблите во последниот циклус проекции. Прегледот е фокусиран на промените на екстерните претпоставки и остварувањата кај домашните варијабли и на тоа како овие промени се одразуваат врз амбиентот за водење на монетарната политика.

За прв пат по јули 2021 година, најновите оценки за глобалната економија упатуваат на малку поповолни економски изгледи во однос на претходните очекувања, особено на краток рок¹. Така, тековно се очекува дека глобалниот економски раст во 2022 – 2023 година ќе биде малку повисок од октомвриските оценки, во најголема мера како резултат на поголемата отпорност на побарувачката во САД и Европа од очекувањата, побрзото приспособување на европските економии на шокот од енергетската криза, како и повторното отворање на кинеската економија со напуштањето на строгата политика на „нулта ковид“. **Од друга страна, проекцијата за 2024 година е минимално ревидирана надолу. Притоа, ризиците околу проекциите за глобалниот раст и натаму се надолни, но помалку изразени** и се главно поврзани со можното побавно закрепнување на кинеската економија, евентуалното разгорување на војната во Украина, можноста за појава на должнички кризи, особено во земјите оптоварени со значителен долг, подолготрајното опстојување на високите нивоа на инфлација, можната поизразена нестабилност на финансиските пазари, како и засилувањето на геополитичките фрагментации во светот. Од друга страна, како **позитивни ризици** се наведуваат можниот посилен раст на побарувачката за стоки и услуги и евентуалното побрзо намалување на инфлацијата во глобални рамки. Во однос на економската состојба во **еврозоната**, како наш главен трговски партнер, првичните податоци покажуваат натамошно забавување на економската активност во четвртиот квартал од 2022 година, при што реалниот раст на БДП се сведе на 1,9% на годишна основа (од 2,3% во третиот квартал). Со тоа, просечниот раст на БДП во еврозоната за целата 2022 година изнесува 3,5% (5,3% во 2021 година). Движењата на пазарот на труд во еврозоната трет месец по ред се стабилни, при што стапката на невработеност во декември се задржа на историски најниското ниво од 6,6%², колку што изнесува и просекот за четвртиот квартал (6,7% во третиот квартал). Инфлацијата во еврозоната и натаму забавува и во јануари се сведе на 8,5% на годишна основа (од 9,2% во декември), што и натаму во целост се должи на понискиот раст на цените кај енергетската компонента. На редовниот состанок во февруари, ЕЦБ повторно ги зголеми трите клучни каматни стапки за 0,5 п.п. и за првпат најави нивно дополнително зголемување во истиот обем на следниот состанок во март. Истовремено, ја потврди намерата искажана при декемврискиот состанок за намалување на портфолиото на хартии од вредност во рамките на Програмата за откуп на актива за 15 милијарди евра во просек месечно, во периодот март – јуни 2023 година. Во поглед на **странската каматна стапка ЕУРИБОР** со едномесечна рочност, остварувањето за 2022 година е блиску до нивото од октомвриската оценка, додека најновите оценки за 2023 и 2024 година се ревидирани нагоре, во согласност со најавата и очекувањата дека ЕЦБ ќе продолжи со зголемување на каматните стапки во следниот период.

Гледано преку одделните квантитативни показатели за надворешното окружување значајни за македонската економија, најновите оценки за странската

¹ Според извештајот на ММФ „Ажурирање на Светскиот економски преглед“, јануари 2023 година.

² Се однесува на периодот од април 1998 година, од кога се објавуваат месечните податоци за стапката на невработеност во еврозоната.

ефективна побарувачка засновани на извештаите на Консензус форкаст за 2022 година се ревидирани нагоре, додека за 2023 и 2024 година се ревидирани надолу во однос на октомвриските проекции, за разлика од најновите видувања на ММФ, коишто се малку поповолни за земјите од еврозоната во 2023 година. Во однос на **странската ефективна инфлација**, остварувањето за 2022 година е повисоко од очекувањата според октомвриските проекции, а воедно се извршени нагорни корекции и на оцените за оваа и за наредната година. Согласно остварувањата за **девизниот курс евро/САД-долар**, во 2022 година САД-доларот забележа помала апрецијација во споредба со октомвриската оценка, додека според најновите оценки, во 2023 година се очекува негова депрецијација, наместо апрецијација, којашто ќе продолжи и во 2024 година, но со поумерена стапка од предвидената во октомври. **Цените на најголемиот дел од примарните производи на светските берзи во 2022 година остварија силен раст**, којшто во одредена мера ги надмина оцените од октомври. **Воедно, и проекциите за светските цени на примарните производи за 2023 година во најголем дел се ревидирани во нагорна насока, а за 2024 година се очекуваат претежно слични стапки на промена како во октомври.** И натаму движењата и оцените за цените на примарните производи се исклучително променливи и под силно влијание на случувањата поврзани со руско-украинскиот воен конфликт, што создава голема неизвесност околу нивната идна динамика и ефектите врз глобалната и домашната економија, пред сè на краток рок.

Најновите показатели од домашната економија упатуваат на макроекономска слика којашто главно е во согласност со октомвриските проекции, но во одделни сегменти се забележуваат извесни отстапувања. Во согласност со објавените проценети податоци за БДП, во третиот квартал од 2022 година **реалниот раст на БДП** забави сведувајќи се на 2% на годишна основа (4% во претходниот квартал) и е во согласност со проектираниот раст за овој квартал при октомврискиот циклус проекции. Овие остварувања, коишто се забавени, се под влијание на неповолните ефекти од војната во Украина врз цените и снабдувањето, како и при изразена променливост и неизвесност на надворешните економски и финансиски услови. Во однос на економската активност во четвртиот квартал на 2022 година, расположливите високофреквентни податоци главно упатуваат на натамошно забавување на годишниот раст. Имено, податоците за овој период покажуваат реален годишен пад на прометот во вкупната трговија, наспроти малиот раст во претходниот квартал, натамошни неповолни движења кај индустриското производство и извршените градежни работи, додека кај прометот во угостителството се забележува висок раст којшто е забрзан на годишно ниво. Во однос на промените кај **потрошувачките цени**, во декември 2022 година е остварена годишна стапка на инфлација од 18,7%, со што и натаму се бележи забавен раст на цените (19,5% во ноември), при намалување на месечна основа од 0,2% за првпат по период од повеќе од една година. Забавувањето на годишната стапка на инфлација во целост е резултат на побавниот раст на цените на прехранбената и енергетската компонента, во услови на надолни поместувања на месечна основа. Остварената стапка на инфлација во декември главно е во согласност со проектираната стапка од октомврискиот циклус проекции. **За целата 2022 година, просечната годишна стапка на инфлација е во согласност со очекувањата и изнесува 14,2%**, а произлегува од фактори на страната на понудата, односно на порастот на увозните цени на храната и енергијата, вклучително и на домашната цена на електрична и топлинска енергија, коишто се под влијание на случувањата на глобалниот пазар на енергија, и нивниот преносен ефект и врз цените на останатите производи и услуги. Ревизиите во однос на очекуваните движења кај надворешните влезни претпоставки за проекцијата на инфлацијата се во различни насоки. Притоа, и понатаму е нагласена високата неизвесност во движењето на светските цени на примарните производи во следниот период, при неизвесни економски ефекти од војната во Украина.

Анализата на показателите на адекватноста на девизните резерви покажува дека тие и понатаму се на соодветното ниво. Во однос на последните расположливи податоци од надворешниот сектор, трговскиот дефицит во четвртото тримесечје од 2022 година е понизок од очекувањата за четвртиот квартал, согласно октомвриската проекција.

Податоците за менувачкото работење, заклучно со јануари 2023 година, укажуваат на можност за остварување нето-приливи од приватните трансфери коишто се во согласност со очекувањата за првиот квартал од 2023 година, според октомвриската проекција, но периодот за оцена е премногу кус за изведување попрецизни заклучоци.

Во однос на **движењата во монетарниот сектор**, вкупните **депозити** во декември 2022 година се зголемија за 2,5% на месечна основа. Зголемувањето во најголем дел произлегува од растот на депозитите на домаќинствата и претпријатијата, при мал негативен придонес на депозитите на останатите сектори. Од валутен аспект, зголемувањето е резултат на позитивниот придонес на депозитите во домашна валута (со вклучени депозитни пари) и во помал дел и на депозитите во странска валута. На годишна основа, вкупните депозити во декември 2022 година се повисоки за 4,9%, при проектиран годишен раст за четвртиот квартал од 3,9%, во согласност со октомвриската проекција. **Вкупните кредити** на приватниот сектор во декември 2022 година забележаа месечен раст од 1,4%, при раст на кредитите и на претпријатијата и на домаќинствата. Според валутната структура, зголемувањето во најголем дел е резултат на растот на кредитите во домашна валута, при помал позитивен придонес и на кредитите во странска валута. На годишна основа, растот на вкупните кредити во декември изнесува 9,4%, при проектиран раст на крајот на четвртиот квартал од 2022 година од 9,2%, во согласност со октомвриската проекција.

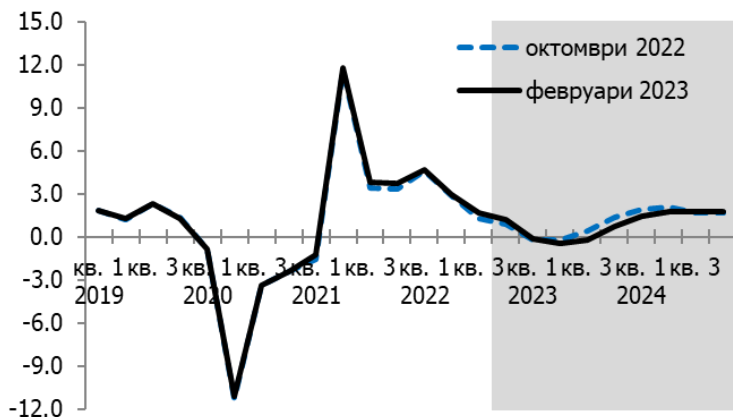
Во Буџетот на Република Северна Македонија во периодот за целата 2022 година е остварен дефицит од 35.485 милиони денари. Буџетскиот дефицит во целост е финансиран преку задолжување на државата на странскиот и на домашниот пазар, како и од депозитите на државата кај Народната банка. Остварениот буџетски дефицит за 2022 година претставува 83% од планираниот дефицит на Буџетот за 2022 година.

Согласно најновите оценки и согледувања, остварувањата кај клучните макроекономски показатели се главно во согласност со очекуваните. Сепак, амбиентот за спроведување на монетарната политика и натаму е неизвесен и бара претпазливост во водењето на политиките. Растот кај домашните цени беше прекинат во декември, под влијание на падот на цените на храната и енергијата, што придонесе за повидливо забавување на годишниот раст, главно во согласност со проекцијата. Сепак, неизвесноста од идната динамика на цените на примарните производи на берзите сè уште е прилично нагласена поради воените случувања во Украина и мерките кон Русија. Во однос на економскиот раст, остварувањата во првите три квартали од годината се блиску до проектираните, а расположливите високофреквентни податоци за домашната економска активност во четвртиот квартал се во прилог на очекувањата дека растот ќе забавува до крајот на годината. Девизните резерви и натаму се на соодветното ниво, при стабилни движења на девизниот пазар и поумерени притисоци од енергетската криза, како и натамошен висок прилив на девизи на менувачкиот пазар. Во монетарниот сектор, растот на кредитната активност малку забави во согласност со проекциите, а растот на вкупните депозити забрза посилно од очекувањата.

Во декември 2022 година е забележано намалување на домашните потрошувачки цени на месечна основа

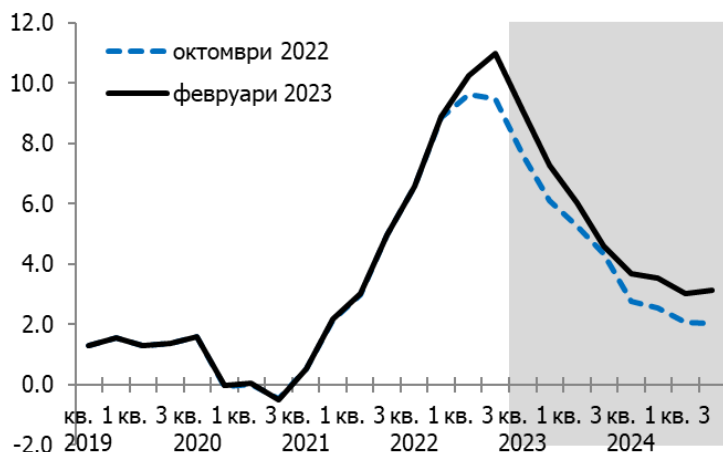
Првпат по период од повеќе од една година, во декември 2022 година е забележано намалување на домашните потрошувачки цени на месечна основа (-0,2%), што доведе до посилно забавување на годишната стапка на инфлација. Месечниот пад на потрошувачките цени најмногу се должи на намалувањето на цените на храната (-1,6%), коешто е широко дисперзирано речиси кај сите категории, а најизразено кај цените на зеленчукот, овошјето, маслото и на категоријата „млеко, сирење и јајца“. Ваквите движења во еден дел се одраз на донесените мерки коишто се однесуваат на електричната енергија за домашните производители на прехранбени производи, како надоврзување на претходно донесените мерки. Дополнително влијание за намалување на домашните цени на храната има и значителното надолно поместување на цените на основните прехранбени производи на светските берзи (изразени во евра) два месеца по ред, пред сè на маслата, житарките и месото. Покрај прехранбената компонента, надолен притисок врз домашната инфлација има и месечниот пад на цените на енергијата, што е одраз на намалените домашни цени на нафтените деривати, во услови на надолен тренд на цената на суровата нафта на светските берзи.

Странска ефективна побарувачка (годишни промени во %)



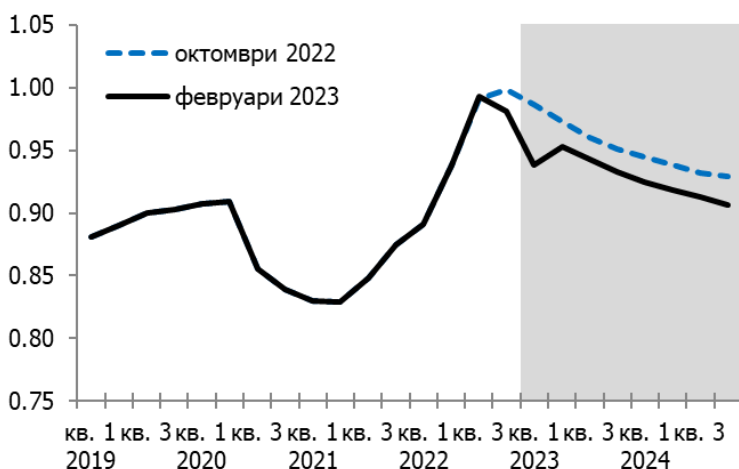
Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Странска ефективна инфлација (годишни стапки во %)



Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Курс евро/САД-долар



Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Во најновите проекции за **странската ефективна побарувачка** се предвидува забавување на растот на странската ефективна побарувачка и нејзино сведување на 2,6% и 0% во 2022 и 2023 година, соодветно (2,4% и 0,3% во октомври, соодветно), а потоа нејзино закрепнување со стапка на раст од 1,7% во 2024 година (1,8% во октомври). Нагорната ревизија на растот за 2022, а надолната за 2023 и 2024 година во најголема мера е резултат на оцените за повисок раст на Германија³ во 2022 година, а понизок кај речиси сите трговски партнерни во 2023 и 2024 година.

Странската ефективна инфлација достигна 9,6% во 2022 година (2,7% во 2021 година) и е повисока за 0,5 п.п. од проектираната во октомври. Во наредниот период се очекува нејзино постепено забавување по што би се свела на 6,9% во 2023 и 3,4% во 2024 година, што е нагорна ревизија во однос на октомвриските оценки (од 6% и 2,4% во 2023 и 2024 година, соодветно). Ваквите корекции се резултат на очекувањата за повисока инфлација кај сите наши увозни партнери, при што најголем придонес за двете години во просек имаат Германија, Италија и Србија.

Во однос на **девизниот курс евро/САД долар**, во 2022 година, е остварен раст на вредноста на САД-доларот од 12,5%, односно малку помала апрецијација во однос на очекувањата од октомври. Последните оценки за 2023 година се надолно ревидирани, при што тековно се очекува мала депрецијација, наместо апрецијација на САД-доларот во однос на еврото, како одраз на подобрите економски изгледи за еврозоната и очекувањата на инвеститорите за помало монетарно затегнување од страна на ФЕД, што би го намалило интересот на инвеститорите за доларот. За 2024 година се очекува понатамошно ослабување на вредноста на САД-доларот во однос на еврото, но помало од претходно очекуваното во октомври.

³ Проектиран раст на Германија од 1,8% во 2022, пад од 0,5% во 2023 година и раст од 1,4% во 2024 година, наспроти раст од 1,6% во 2022, пад од 0,5% во 2023 и раст од 1,4% во 2024 година во октомври.

Цени на пченицата и пченката во евра
(годишни промени во %)



Извор: ММФ, Светска банка и пресметки на НБРСМ.

Цените на пченицата и пченката (изразени во евра) во 2022 година остварија силен раст од 51,8% и 38,2%, соодветно, при што растот кај пченицата беше помал, додека кај пченката поголем од очекуваниот во октомври. За 2023 година, цените на примарните прехранбени производи се надолно ревидирани, при што тековно се очекува поголем ценовен пад, особено кај пченицата. Надолните корекции кај пченицата главно се должат на очекувањата за рекордно високо глобално производство и раст на глобалните залихи, додека кај пченката тоа е резултат на оцените за послаба побарувачка, особено за исхрана, како и на очекувањата за послаб САД-долар. За 2024 година, се очекува значително помал пад на цената на пченицата од проектираниот во октомври и сличен пад на цената на пченката.

Едномесечен Еурибор
(квартален просек, во %)



Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Едномесечниот ЕУРИБОР во 2022 година во просек изнесуваше 0,09% и е сличен на проектираниот во октомври (0,02%). За 2023 и 2024 година, се извршени нагорни корекции, при што тековно се очекува дека тој во просек ќе изнесува 2,46% и 2,24%, соодветно (1,66% и 1,78% во октомври, соодветно). Ваквите движења се резултат на очекувањата на инвеститорите за понатамошно зголемување на каматните стапки од страна на ЕЦБ и во текот на 2023 година.

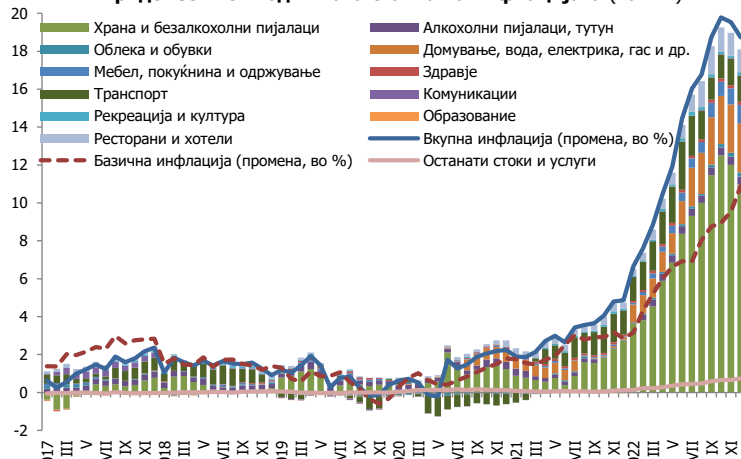
Стапка на инфлација

(годишни придонеси во вкупната инфлација, во п.п.)



Извор: ДЗС и НБРСМ.

Придонеси кон годишната стапка на инфлацијата (во п.п.)



Извор: ДЗС и НБРСМ.

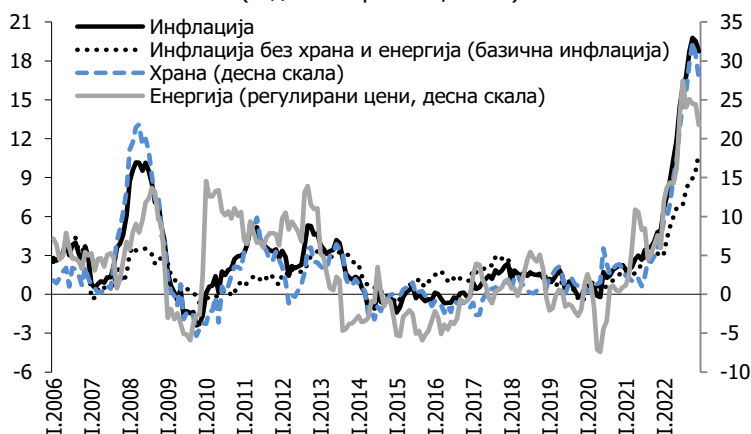
Во декември 2022 година, за првпат по период од повеќе од една година, е забележано **намалување на домашните потрошувачки цени на месечна основа, од 0,2%**, по забавениот раст во ноември (0,5%), што се должи на падот на цените во прехранбената и енергетската компонента. **Цените на храната** забележаа пад од 1,6% (раст од 0,3% во ноември). Гледано по поткатегории, падот е дисперзиран, а најизразен е кај цените на зеленчукот, овошјето, маслото и на категоријата „млеко, сирење и јајца“. Ваквите движења на цените на прехранбените производи, во еден дел се одраз на донесените мерки коишто се однесуваат на електричната енергија за домашните производители на прехранбени производи⁷, како надоврзување на претходно донесените мерки⁸. Дополнителен придонес за намалување на домашните цени на храната има и значителното надолно поместување на цените на храната на светските берзи (изразени во евра) два месеца по ред. **Цените на енергијата** забележаа месечен пад од 3,1% (наспроти растот од 1% во ноември), што е одраз на намалените домашни цени на нафтените деривати, во услови на надолен тренд на цената на суровата нафта на светските берзи.

Базичната инфлација во декември изнесува 1,9% на месечна основа (0,6% во ноември). Зголемувањето на цените кај базичната компонента најмногу произлегува

⁷ Владата на РСМ, на 30 октомври 2022 година донесе одлука според која на компаниите коишто произведуваат основни прехранбени производи, како масло за јадење, леб и пекарски производи, брашно, млеко и млечни производи и месо, ќе им се овозможи да се снабдуваат со електрична енергија по субвенционирана цена од 80 евра по мегават/час, за временскиот период додека трае кризната состојба во снабдувањето со електрична енергија, а почнувајќи од декември 2022 година. Претходно, на 9 септември 2022 година е донесена одлука во согласност со која највисоката трговска маржа на електричната енергија за сите трговски друштва и трговци поединци кои вршат трговија на пазарот со електрична енергија на големо и на мало се утврдува во висина најмногу до 10%, мерка којашто е предвидено да трае за време на грејната сезона, односно до 15 април 2023 година.

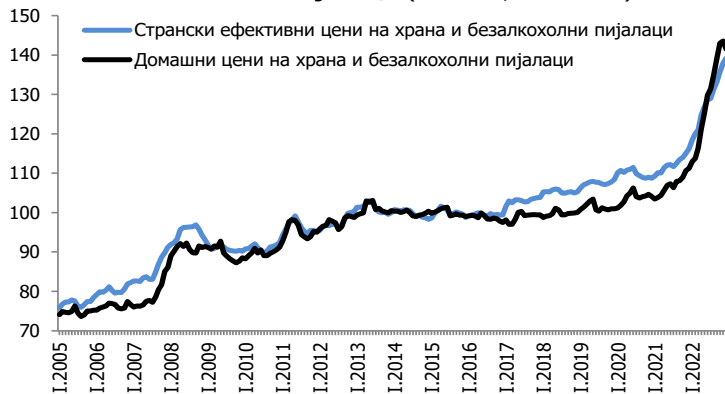
⁸ Заради ублажување на ценовните притисоци кај прехранбените производи, во сила беа неколку владини одлуки. Со Одлуката за посебни услови за трговија на одделни стоки, донесена на 14 јуни 2022 година, Владата на РСМ ја определи највисоката трговска маржа на основните прехранбени производи во трговијата на големо и мало, којашто првично беше со важност до 30 септември, а потоа се одлучи нејзината примена да се продолжи до крајот на 2022 година. Согласно Одлуката, за бел леб (сечен на парчиња или цел), за бел шеќер и за сончогледово масло за јадење, со исклучок на ладно цеденото, се утврдува трговска маржа во висина до 5% во трговијата на големо и до 5% во трговијата на мало, додека за брашно од пченица (тип 400 и тип 500), за макарони и шпaгeти од тврда пченица, македонски бел ориз, трајно кравјо млеко со масленост од 2,8%, 3,2% и 3,5% и јајца од кокошка се утврдува трговска маржа во висина до 10% во трговијата на големо и до 10% во трговијата на мало. Исто така, на 6 октомври 2022 година беше донесена одлука за ограничување на трговската маржа во висина до 10% и за млечните производи: урда, кравјо и мешано бело сирење, кашкавал, кисело млеко, павлака и јогурт, со важност до крајот на годината. Претходно, на 20 јули 2022 година, Владата донесе одлука да се продолжи со примената на мерката за бесцарински увоз на масло за јадење од сончоглед до крајот на 2022 година, којашто претходно важеше до 31 мај, а на 30 август 2022 година е донесена одлука за укинување на царинските стапки од 20% и 15% за млеко и павлака (неконцентрирани и без додаден шеќер или други материи за засладување со содржина на маснотија по маса што надминува 21%, но не надминува 45% и неконцентрирани и без додаден шеќер со содржина на маснотија по маса што надминува 10%, но не надминува 45% во амбалажа, чијашто нето-маса не надминува 2,5 килограми, соодветно), со важност до крајот на 2022 година. Од друга страна, на 6 октомври 2022 година, Владата донесе одлука за престанување на важењето на одлуката за ограничување на извозот на пченица и наполица, брашно од пченица и наполица и семе од сончоглед, заради исполнување на обврската од Договорот за безбедносни механизми за храна во Западен Балкан, односно да нема забрана за тргување со основните земјоделско-прехранбени производи.

Инфлација и цени на храната и енергијата (годишни промени, во %)



Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

Странски ефективни* и домашни цени на храна и безалкохолни пијалаци (индекси, 2015=100)



* Ефективните странски цени на храна се добиени како пондериран збир од цените на храната во земјите што се најзначајни трговски партнери на Северна Македонија во доменот на увозот на храна.

Извор: ДЗС, Еуростат и пресметки на НБРСМ.

од порастот на цените на воздушниот сообраќај условен од сезонски фактори, по последователното намалување на цените во претходните четири месеци.

Годишната стапка на инфлација во декември изнесува 18,7%, со што цените и натаму забавено растат (19,5% во ноември). Забавувањето на инфлацијата е резултат на побавниот раст на цените на прехранбената и енергетската компонента. Најголем придонес кон годишната стапка на инфлација и натаму имаат зголемените цени на храната, посебно на лебот, житните производи, месото и на категоријата „млеко, сирење и јајца“. Во однос на енергентите, растот произлегува од повисоките цени на електричната енергија за домаќинствата (во јануари и јули годинава⁹), надополнет од порастот на цените на цврстите горива¹⁰ и нафтените деривати.

Базичната стапка на инфлација во декември изнесува 10,9% на годишна основа (9,5% во претходниот месец), во чии рамки највисок позитивен придонес имаат цените на услугите во ресторани и хотели, надополнет од цените на производите за лична хигиена и рутинско одржување на домаќинствата, безалкохолните пијалаци, тутунот, како и воздушниот сообраќај од каде што во најголем дел доаѓа и забрзувањето на базичната инфлација на годишна основа.

Остварената годишна стапка на инфлација во декември е главно во согласност со проектираната стапка од октомврискиот циклус проекции. За целата 2022 година, просечната годишна стапка на инфлација е во согласност со очекувањата и изнесува 14,2%.

Во однос на очекуваните движења на надворешните влезни претпоставки кај проекцијата на инфлацијата, ревизиите се во различни насоки, односно направена е нагорна ревизија на странската ефективна

⁹ Во согласност со одлуките на Регулаторната комисија за енергетика на РСМ (РКЕ), цената на електричната енергија за универзалниот снабдувач „ЕВН ХОМЕ“ ДОО Скопје е зголемена за 9,48% во јануари и во просек за 9,9% во јули 2022 година (ниската тарифа за 8,8%, а високата тарифа во просек за 10,4%). Имено, од 1 јули РКЕ за првпат воведо скалесто тарифирање за потрошувачката во високата тарифа, односно воведо модел со 4 блок-тарифи. Во однос на дотогашната единствена висока тарифа, цената на електрична енергија за блок 1 е повисока за 5,5%, блок 2 за 10,3%, блок 3 за 18,3% и блок 4 за 138,7% (<https://www.erc.org.mk/>).

¹⁰ Поврзано со цврстите горива, Владата на РСМ, на 20 јули 2022 година, донесе одлука за ограничување на извозот на огревно дрво и пелети, со цел да се спречат и избегнат последиците предизвикани од зголемената побарувачка на населението за огревно дрво, предизвикана од глобалната енергетска криза. Исто така, на 11 август 2022 година беше донесена одлука со која се определува највисоката трговска маржа во висина до 10% за огревно дрво и пелети, за сите трговски друштва и трговци-поединци кои учествуваат во трговијата на мало, со цел да се заштитат потрошувачите од неконтролирано покачување на цените. Двете мерки важат до крајот на 2022 година.

инфлација и на цените на нафтата, за кои е предвидено дека ќе се намалат со пониска стапка во споредба со очекувањата од октомври, додека надолна ревизија има кај цените на пченицата и пченката, коишто би се намалиле, но засилено. Притоа, и понатаму е нагласена високата неизвесност во движењето на светските цени на примарните производи во следниот период, при неизвесни економски ефекти од војната во Украина.

Во ноември 2022 година, номиналниот годишен раст на просечната нето-плата малку забави и изнесуваше 13,3% (13,6% во претходниот месец). Годишниот раст на платите и натаму главно е одраз на зголемувањето на минималната плата од 18,5% во март 2022 година, во согласност со последните законски измени¹¹, како и зголемувањето на дел од платите во јавниот сектор¹² во септември 2022 година. Како и во претходните месеци, растот на платите е највисок кај дејностите „трговија“, „хотели и ресторани“, „административни и помошни услужни дејности“, „градежништвото“, „преработувачка индустрија“, „дејности во врска со недвижен имот“, „други услужни дејности“ и „уметност, забава и рекреација“.

При истовремено поумерен раст на трошоците на животот на годишно ниво, **падот на реалната нето-плата на годишна основа во ноември се задржа на 5,2%** (исто како и во претходниот месец).

Остварената номинална и реална годишна промена на платите во периодот октомври – ноември 2022 година (од 13,5% и -5,2%, соодветно) главно соодветствува со стапките коишто беа очекувани за четвртиот квартал во рамките на октомвриската проекција.

Просечна исплатена плата
(годишни стапки, во %)



Извор: ДЗС.

Просечна исплатена месечна нето-плата по сектори
(номинални годишни стапки, во %)

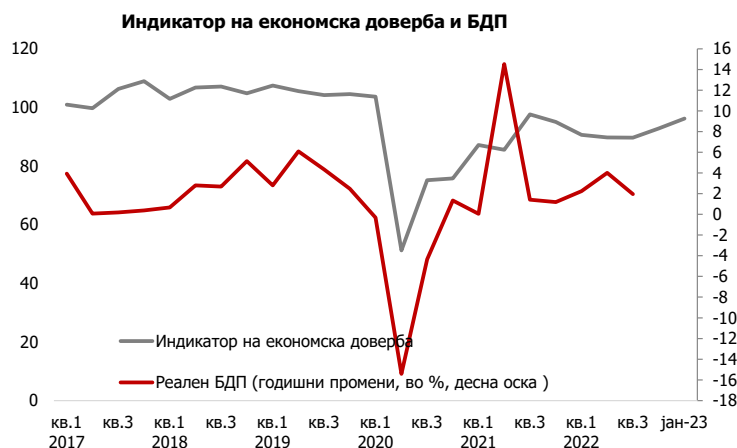


Извор: ДЗС.

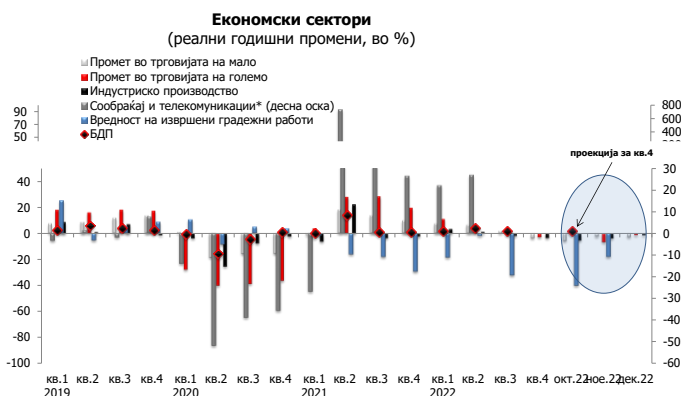
¹¹ Во согласност со последните законски измени и дополнувања за растот на минималната плата („Службен весник на РСМ“ бр. 41/22) од март 2022 година беше извршено вонредно зголемување на минималната нето-плата за 2806 денари, во согласност со постигнатиот тристран договор помеѓу Владата, синдикатите и работодавачите, каде што државата ќе го субвенционира делот врзан за придонесите (од март 2022 до декември 2022 година во износ 1197 денари за секој месец). Висината на минималната плата во бруто-износ, започнувајќи од март 2022 година до февруари 2023 година изнесува 26.422 денари (претходно 22.146 денари), односно минималната плата во нето-износ изнесува 18.000 денари (претходно 15.194 денари). Исто така, со последните измени и дополнувања е утврдена и нова методологија со која минималната плата ќе се усогласува во следниот период, односно од март 2023 година, односно со порастот за претходната година на просечно исплатената плата во РСМ и индексот на трошоците на живот – 50% од порастот од секој показател, соодветно. Покрај тоа, дефинирано е дека минималната плата не може да биде пониска од 57% од висината на просечно исплатената нето-плата во РСМ за претходната година.

¹² Согласно ребалансот на Буџетот, кај септемвриската плата има 15% покачување за вработените во правосудството, средното и основното образование и детската грижа, раст од 7% на платите за вработените во високото образование и раст од 5% на платите за вработените во МВР и во здравството.

Високофреквентните податоци на страната на понудата и побарувачката коишто се расположливи за четвртиот квартал од 2022 година главно упатуваат на натамошно забавување на годишниот раст на економската активност. Кога станува збор за согледувањата на економските субјекти за состојбата во економијата¹³, резултатите од анкетните истражувања за четвртиот квартал од годината упатуваат на помалку поволни согледувања во однос на истиот период од минатата година. Сепак, согледувањата на економските субјекти се малку поповолни во однос на претходниот квартал, што во еден дел може да се поврзе со донесените мерки коишто се однесуваат на електричната енергија за домашните производители на прехранбени производи, мерките за заштита на животниот стандард, забавувањето на домашната стапка на инфлација, како и стабилизирањето на светските цени на енергентите, пред сè цените на природниот гас и електричната енергија. За натамошниот период, најновите резултати од анкетните истражувања во јануари 2023 година упатуваат на поповолни согледувања за состојбата во економијата во споредба со претходниот квартал, како и во споредба со истиот период од 2022 година.



Извор: ДЗС и Европска комисија.



* Прост просек од годишните стапки на промена на различните видови на транспорт и телекомуникациите.
Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

	2019				2020				2021				2022						
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	окт.	ное.	дек.
<i>реални годишни промени во %</i>																			
Бруто домашен производ	2.8	6.1	4.3	2.5	-0.3	-15.4	-4.3	1.3	0.1	14.5	1.4	1.2	2.2	4.0	2.0	-	-	-	-
Индустриско производство	8.8	1.1	7.1	-1.3	-3.7	-25.0	-7.5	-2.3	-6.1	22.3	-3.5	-2.3	3.4	1.3	-1.8	-3.4	-5.3	-3.7	-1.3
Извршени градежни работи	15.1	-3.3	3.0	5.3	6.3	-5.1	3.0	2.3	-1.1	-9.6	-10.8	-17.5	-11.1	-1.2	-19.2	-	-23.9	-10.7	-
Високоградба	-9.3	5.1	23.7	-1.1	-8.5	-20.4	17.9	-8.6	18.5	5.3	-20.2	-20.9	-26.0	15.2	-8.8	-	-9.9	-0.1	-
Никоиградба	58.3	-8.0	-6.7	11.1	21.3	4.7	-6.2	11.1	-16.1	-16.9	-3.5	-15.2	5.1	-11.3	-25.9	-	-34.0	-19.0	-
Промет во трговијата - Вкупно*	13.9	12.8	15.3	15.5	-16.7	-30.6	-26.1	-24.3	0.9	22.5	16.9	10.4	9.7	4.0	0.4	-2.7	-1.6	-4.2	-2.2
Промет во трговијата на мало*	7.6	8.8	12.0	13.8	1.0	-18.6	-15.7	-15.5	-1.3	18.3	13.9	10.0	7.6	6.7	1.9	-3.7	-5.8	-2.4	-2.8
Промет во трговијата на големо*	18.0	16.0	18.1	17.3	-27.8	-40.1	-38.7	-36.3	3.7	27.9	28.4	19.6	11.0	2.4	-1.3	-3.0	-0.6	-6.9	-1.5

*Реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со деление на номиналните стапки на раст од годишната инфлација, мерена според трошоците на живот. Податоците за трговијата во 2020, 2021 и 2022 година се прелиминарни податоци, додека податоците за БДП во 2021 година се прелиминарни, а за БДП во 2022 година се проценети.
Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

Во четвртото тримесечје од 2022 година, **прометот во вкупната трговија** забележа реален годишен пад, наспроти малиот раст во третиот квартал, што се должи на падот кај трговијата на мало и трговијата на големо, додека трговијата со моторни возила бележи висок раст.

Во четвртиот квартал од 2022 година **индустриското производство** забележа реален годишен пад од 3,4%, што претставува продлабочување на падот во однос на претходниот квартал (пад од 1,8%). Гледано по главни дејности, падот кај индустриското производство се должи на негативниот придонес на преработувачката индустрија и рударството, додека енергетскиот сектор има позитивен придонес. Во рамките на преработувачката индустрија, најголем негативен придонес се забележува

¹³ Се однесува на анкетите спроведени од страна на Европската комисија за мерење на економската доверба на субјектите во една економија. Композитниот показател на економска доверба се добива како пондериран просек од показателите на доверба за потрошувачите и показателите на доверба за одделните економски сектори (градежништво, индустрија, трговија на мало и услуги).

Индикатори за угостителството
(реални годишни промени)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

кај дел од традиционалните дејности, како што се производството на метали, производството на тутунски производи, производството на прехранбени производи и производството на пијалаци. Од друга страна, најголем позитивен придонес се забележува кај производството на машини и уреди и на фармацевтски производи.

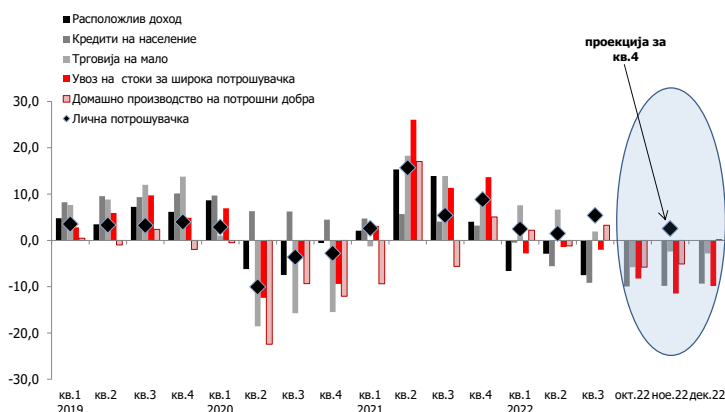
Во периодот октомври – ноември **вредноста на извршените градежни работи** забележа натамошен реален пад на годишна основа, но поблаг во однос на падот во претходниот квартал, како резултат на поумерениот пад кај високоградбата, додека кај нискоградбата падот се продлабочи.

Од друга страна, кај **угостителството** во периодот октомври – ноември се забележуваат високи годишни стапки на раст кај вкупниот број туристи, ноќевањата, како и вкупниот реален промет, но забрзано во однос на растот во третиот квартал кај сите три категории.

Расположливите показатели за **агрегатната побарувачка** упатуваат на натамошно забавување на растот и во последниот квартал од годината. Ризиците за растот и натаму се главно надолни, под влијание на продолжените неповолни ефекти од војната во Украина, како и при изразена променливост и неизвесност на надворешните економски и финансиски услови. Во такви услови, и во овој период се продолжи со носење дополнителни економски мерки за заштита на животниот стандард и ликвидноста на компаниите¹⁴.

¹⁴ Од март 2022 година наваму се донесени поголем број мерки за заштита на животниот стандард на граѓаните и ликвидноста на компаниите. Овие мерки главно се однесуваат на ограничување на маржите, извозот како и на укинување на увозните давачки кај дел од основните прехранбени производи. Дополнително на 9 октомври 2022 година Владата донесе и нови пакет-мерки за финансиска поддршка на ранливи категории граѓани, пензионери и компании и тие содржат целни мерки насочени кон најранливите категории граѓани; целна поддршка за јавни и здравствени установи; поддршка на ликвидноста на компаниите; инвестиции во енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија. На 30 октомври 2022 година Владата донесе одлука за поповолни цени на електрична енергија за компаниите од прехранбената индустрија од 80 евра за мегават/час (се однесува на производителите на масло за јадење, леб и пекарски производи, брашно, млеко и млечни производи, месната и живинарската индустрија) со што цените на нивните производи треба да се намалат за најмалку 10%, како и одлука со која основните и средните јавни училишта, како и јавните претпријатија од областа на водоснабдување и одведување на отпадни води коишто работат со пумпни и пречистителни станици може да склучат договор за снабдување со електрична енергија со „ЕСМ Продажба“, по цена од 95 евра за мегават/час, согласно прогласената кризна состојба во снабдувањето со електрична енергија. На 2 ноември 2022 година Владата ја донесе и Одлуката за определување на највисоки цени во трговијата на мало на огревно дрво од даб, огревно дрво од бука и пелети за огрев. Во исто време, Владата ја донесе Одлуката за престанување на важноста на одлуката за посебни услови во трговијата на мало со којашто беше замрзната маржата на огревно дрво од даб и од бука и пелети за огрев за сите трговци во висина најмногу до 10%. На 4 ноември 2022 година Владата донесе одлука да продолжи заштитата на домаќинствата од повисока цена на топлинска енергија. На 26 декември 2022 година, согласно Буџетот на Министерството за економија за 2023 г. се обезбедени средства за справување со енергетската криза и поддршка на домаќинствата и компаниите и продолжена е мерката за замрзнување на маржите на основните прехранбени производи до крајот на април 2023 година.

Индикатори за движењето на личната потрошувачка
(реални годишни стапки, во %)



Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

Расположливите податоци за движењата кај **личната потрошувачка**¹⁵ за четвртиот квартал од 2022 година главно упатуваат на забавување на нејзиниот раст. Имено, во поглед на изворите на финансирање на личната потрошувачка, и натаму продолжува реалниот годишен пад кај дел од компонентите на расположливиот доход, при натамошен пад на платите и забавен пад кај пензиите¹⁶, а продолжи и реалниот годишен пад кај кредитите на населението. Краткорочните показатели за динамиката на личната потрошувачка се исто така понеповолни. Така, во овој период беше забележан пад кај трговијата на мало, домашното производство на потрошни добра, бруто-приходите од ДДВ, а пад има и кај увозот на стоки за широка потрошувачка. Што се однесува до показателот за довербата на потрошувачите¹⁷, тој упатува на поповолни согледувања за четвртиот квартал од 2022 година во однос на претходниот квартал, додека во споредба со истиот период од 2021 година е понеповолен. За натамошниот период, показателот за довербата на потрошувачите во јануари 2023 година е понеповолен во споредба со истиот период од 2022 година.

Високофреквентните податоци за **бруто-инвестициите**¹⁸ за последниот квартал од годината се движат во различни насоки. Така, и во овој период продолжува падот кај вкупното индустриско производство и кај долгорочните кредити на претпријатијата, а беше забележан пад и кај увозот на средства за работа. Исто така, и во периодот октомври –ноември се бележи пад и кај извршените градежни работи. Од друга страна, беше забележан раст кај домашното производство на капитални производи (но малку побавен) и кај данокот на добивка. Исто така, по падот

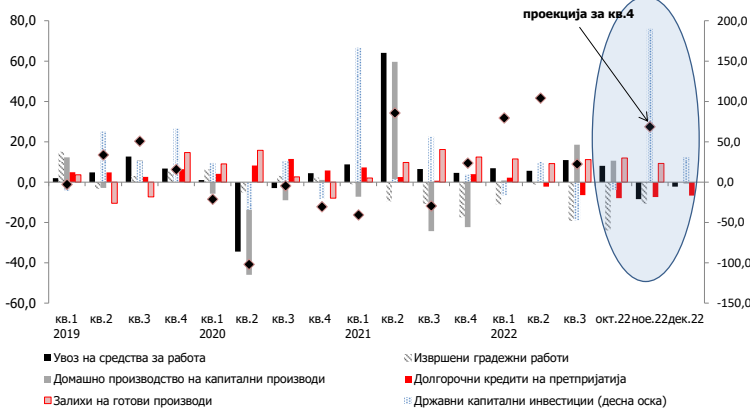
¹⁵ Од показателите за личната потрошувачка, податоците за прометот во трговијата на мало, пензиите, домашното производство на потрошни добра, увозот на стоки за широка потрошувачка, бруто-приходите од ДДВ и кредитите на населението се заклучно со декември 2022 година, додека нето-платите се дадени заклучно со ноември 2022 година.

¹⁶ Со септемвриската пензија беше направено усогласување на пензиите согласно новата методологија којашто предвидува усогласување на пензиите со комбиниран модел од пораст од 50% на просечната плата на сите вработени во државата и пораст од 50% на трошоците на живот, согласно официјалните податоци на Државниот завод за статистика. За повеќе види на следнава [врска](#). Исто така, во согласност со новите пакет целни мерки за помош на најранливите групи граѓани донесен во октомври, во наредните 4 месеци (ноември и декември 2022 година и јануари и февруари 2023 година) е предвидено да се исплаќаат по 1.500 денари за пензионерите коишто добиваат пензија до 11.525 денари и по 750 денари за пензионерите со пензии од 11.525 до 14.000 денари.

¹⁷ Во согласност со анкетите на Европската комисија.

¹⁸ Податоците за извршените градежни работи и залихите на готови производи се дадени заклучно со ноември 2022 година, додека, пак, податоците за долгорочните кредити на претпријатија, државните капитални инвестиции, данокот на добивка, индустриското производство, увозот на стоки за инвестиции и домашното производство на капитални производи се дадени заклучно со декември 2022 година.

Индикатори за движењето на бруто инвестициите
(реални годишни стапки, во %)

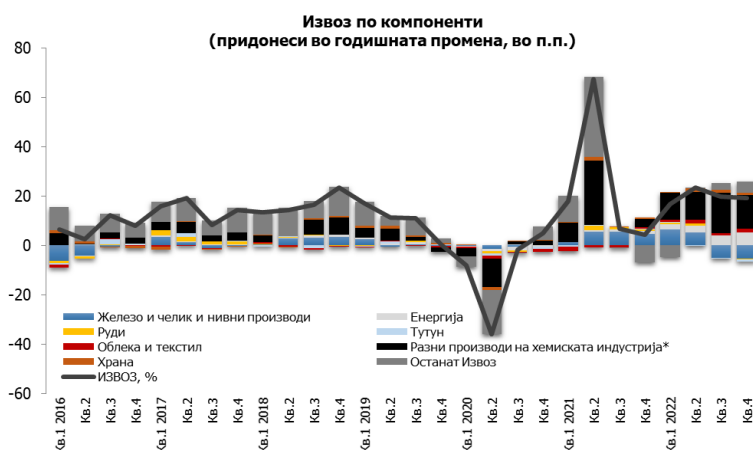


Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

во третиот квартал, во четвртиот квартал од 2022 година раст забележаа и државните капитални инвестиции, а во периодот октомври – ноември 2022 година се бележи натамошен раст и кај залихите на готови производи. Што се однесува до показателите на доверба кај индустријата и градежништвото за четвртиот квартал на 2022 година, тие упатуваат на поповолни движења кај индустријата и понеповолни движења кај градежништвото во однос на претходниот квартал. Во споредба, пак, со истиот период од 2021 година, тие се понеповолни и кај индустријата и кај градежништвото. За натамошниот период, оцените на раководителите за деловната активност во јануари 2023 година се поповолни кај индустријата, а понеповолни кај градежништвото во споредба со истиот период од 2022 година.

Податоците за **надворешнотрговската размена** покажуваат проширување на дефицитот во четвртиот квартал од 2022 година, во однос на истиот период од минатата година, при повисок раст на увозот од извозот на стоки во апсолутни износи.

Буџетските остварувања според фискалните податоци за декември 2022 година укажуваат на натамошен, но помал, реален годишен пад на **јавната потрошувачка** во последниот квартал од годината, во услови на пад кај речиси сите нејзини главни категории.

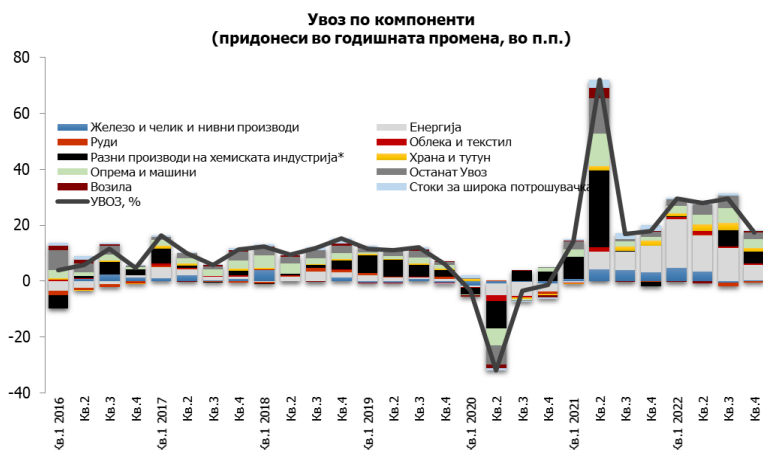


Извор: НБРСМ.

Дефицитот во размената на стоки со странство во четвртото тримесечје од 2022 година се зголеми за 13,7% на годишна основа, во услови на повисок раст на увозот на стоки од растот извозот на стоки, во апсолутни износи. Вкупната надворешнотрговска размена е повисока за 18,2% во однос на истиот период од претходната година, под влијание на растот на двете компоненти.

Извозот на стоки во четвртиот квартал од 2022 година оствари раст од 19,3% на годишна основа, при што најголем придонес за ваквите остварувања има извозот на компаниите во странска сопственост поврзани со автомобилската индустрија. Позитивен придонес бележи и извозот на енергија. Од друга страна, извозот на железо и челик, а во помал дел и извозот на руди, како и извозот на тутун остварија намалување на годишна основа во овој период.

Во споредба со октомвриската проекција, остварувањата кај извозот во четвртото тримесечје од 2022 година се повисоки од очекуваните за четвртиот квартал од годината, главно како резултат на нагорните отстапувања кај останатиот извоз којшто ги опфаќа и странските компании, извозот на енергија (и тоа електрична енергија), како и кај извозот на железо и челик и во помал дел кај извозот на облека и текстил. Од друга страна, извозот на храна, како и извозот на тутун и руди остварија надолни отстапувања.



Извор: НБРСМ.

Увозот на стоки во четвртиот квартал од 2022 година забележа раст од 17,5% на годишна основа. Ваквите остварувања во најголем дел се должат на повисокиот увоз на енергија, како и суровинскиот увоз на дел од производствените капацитети во странска сопственост, како и увозот на опрема и машини, а во помал дел и на останатиот увоз, како и увозот на храна.

Остварувањата кај увозот на стоки во последното тримесечје од 2022 година се малку повисоки од очекувањата за четвртиот квартал според октомвриската проекција, главно како резултат на нагорните отстапувања кај увозот на железо и челик и останатиот увоз. Од друга страна, значително

надолно отстапување е остварено кај увозот на енергија, што се должи на значително понискиот увоз на електрична енергија.

Во декември 2022 година, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на животот забележа апрецијација од 5,1%, додека индексот на РЕДК пресметан со цените на производителите на индустриски производи забележа апрецијација од 1%. Имено, релативните трошоци на животот бележат раст од 4,7%, а релативните цени на индустриските производи бележат раст од 0,7% на годишна основа. Истовремено, НЕДК бележи мала апрецијација од 0,3%.



Врз основа на пресметката со пондери засновани врз надворешнотрговската размена без примарните производи, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на животот, во



*Последен расположлив податок: 31.1.2023
Извор: НБРСМ.



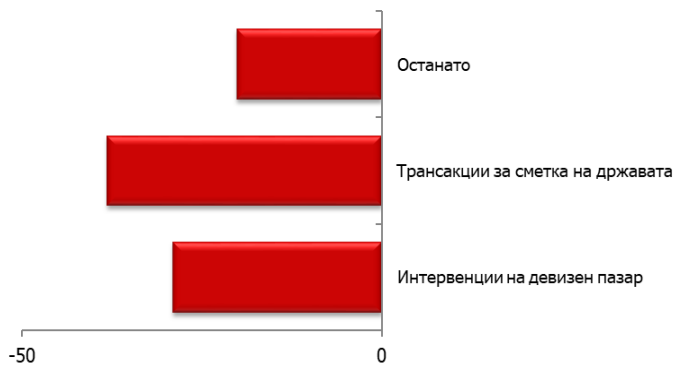
*Последен расположлив податок: 31.01.2023
Извор: НБРСМ.

декември 2022 година, забележа апрецијација од 6%, додека РЕДК дефлациониран со цените на производителите на индустриски производи депрецира за 0,6%. Притоа, релативните трошоци на животот забележаа раст од 4,2%, додека релативните цени на производителите на индустриски производи забележаа пад од 2,3%. Од друга страна, НЕДК бележи апрецијација од 1,7%, во најголем дел како резултат на депрецијација на турската лира во однос на денарот.

Остварениот нето-откуп на менувачкиот пазар во јануари 2023 година изнесува 109,3 милиони евра, што претставува зголемување за 32% на годишна основа, при посилен годишен раст на понудата од побарувачката на девизи (за 24,3% и 3,6%, соодветно).

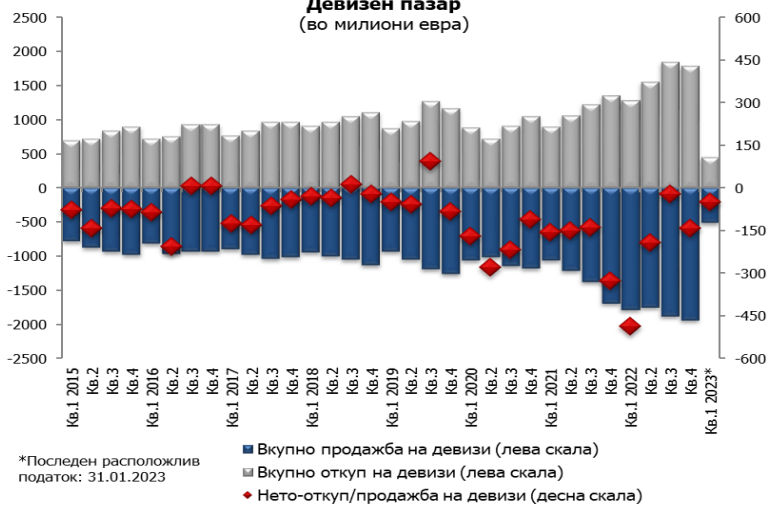
Состојбата на бруто девизните резерви на 31.1.2023 година изнесува 3.775,6 милиони евра. Главни фактори на промена на девизните резерви во овој период беа трансакциите за сметка на државата и операциите на Народната банка за управување со девизните резерви, а во помал дел и интервенциите на Народната банка на девизниот пазар.

Фактори на промена на девизните резерви во јануари 2023 година (во милиони евра)



Извор: НБРСМ.

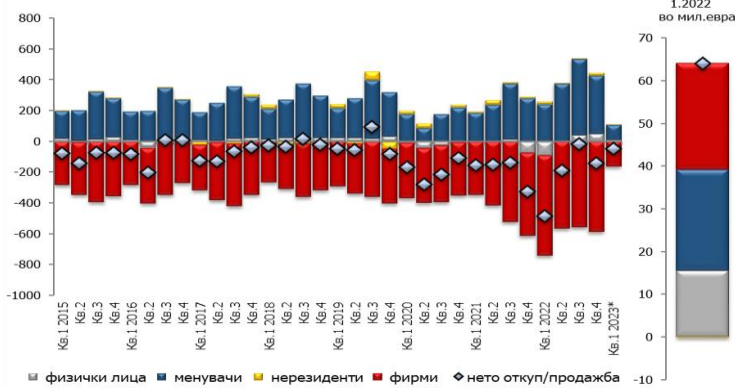
Девизен пазар (во милиони евра)



*Последен расположлив податок: 31.01.2023

Во јануари 2023 година, на девизниот пазар на банките е остварена пониска нето-продажба на девизи во однос на истиот период од минатата година, во услови на минимален годишен пад на побарувачката на девизи, при истовремен раст на понудата на девизи.

Структура на девизен пазар, (нето откуп/продажба, во милиони евра)

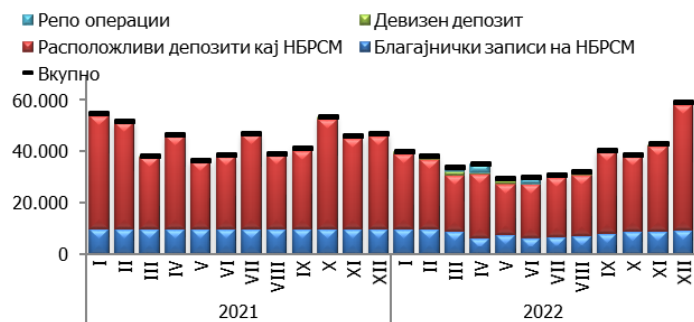


* Последен расположлив податок: 31.01.2023
Извор: НБРСМ.

Секторската анализа покажува дека ваквите поместувања во најголем дел произлегуваат од намалената нето-продажба на фирмите и зголемениот нето-откуп од менувачите, како и остварениот нето-откуп кај физичките лица, наспроти нето-продажбата во истиот период од минатата година.

Монетарни инструменти

(состојби на крај на месец, во милиони денари)



*Проекцијата за монетарните инструменти е без репо трансакции
Извор: НБРСМ

Состојбата на монетарните инструменти на крајот на декември 2022 година забележа зголемување во споредба со претходниот месец, што се должи на зголемениот износ на пласираните средства на банките во депозити кај Народната банка, при умерено зголемување на пласманите во благајнички записи¹⁹. Нивото на монетарните инструменти на крајот на декември е повисоко во споредба со нивото проектирано за крајот на четвртиот квартал на 2022 година²⁰. Исто така, нето девизната активна на Народната банка е над проектираното ниво, додека вкупните депозити на државата се под проектираното.

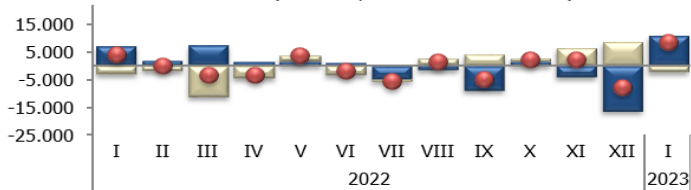
Примарните пари во декември 2022 година забележаа мало месечно намалување, како резултат на намалувањето на вкупните резерви на банките кај Народната банка, при помало зголемување на готовите пари во оптек. Притоа, состојбата на примарните пари е малку пониска во споредба со проекцијата за крајот на четвртото тримесечје од 2022 година.

¹⁹ На аукцијата на благајнички записи на Народната банка, којашто се одржа на 14 декември 2022 година, беа понудени благајнички записи во износ од 10.000 милиони денари, а беа продадени благајнички записи во износ од 9.473 милиони денари, со каматна стапка од 4,75% и рок на достасување од 35 дена.

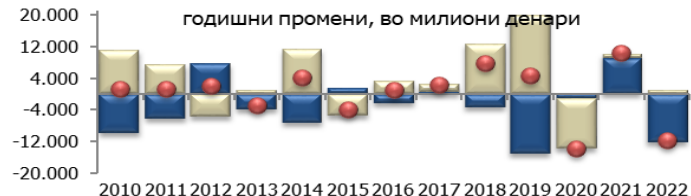
²⁰ Споредбите на остварувањата се во однос на октомвриската проекција на Народната банка.

Ликвидност на банки*

месечни промени, во милиони денари



годишни промени, во милиони денари

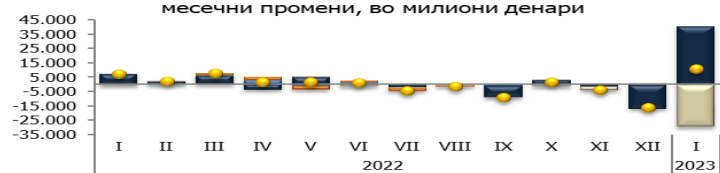


*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

Според оперативните податоци за тековите на ликвидност, **ликвидноста²¹ на банкарскиот систем во јануари 2023 година се зголеми.** Монетарните инструменти придонесоа за зголемување на ликвидноста, во целост заради намалените пласмани на банките во депозити преку ноќ во Народната банка, додека автономните фактори придонесоа за мало намалување на ликвидноста на банкарскиот сектор.

Монетарни инструменти*

месечни промени, во милиони денари



годишни промени, во милиони денари



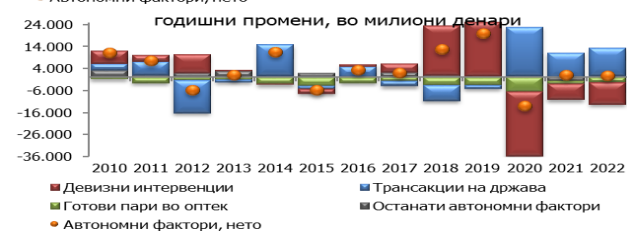
*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

Автономни фактори*

месечни промени, во милиони денари



годишни промени, во милиони денари

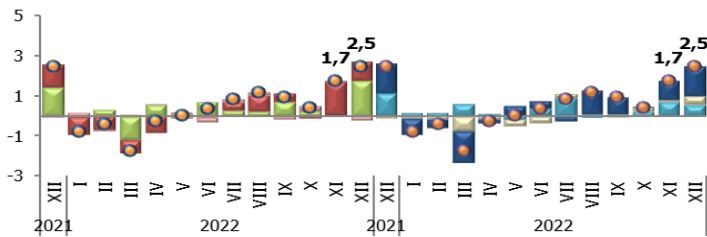


*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

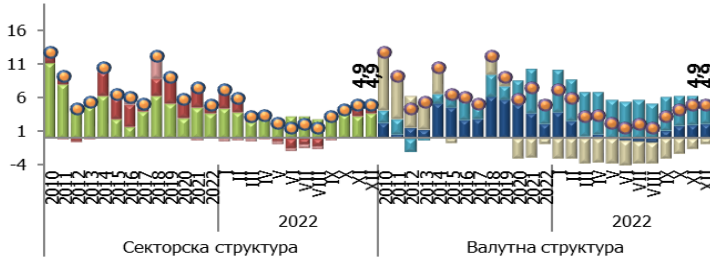
²¹ Податоците се однесуваат на ликвидните средства на банките во денари на сметките во Народната банка.

Вкупни депозити

(придонеси во п.п., месечни промени)



(придонеси во п.п., годишни промени)



- Депозити на останати сектори*
- Депозити во странска валута
- Депозити на претпријатијата
- Депозити, месечни/годишни промени, во %
- Депозити во домашна валута
- Депозитни пари
- Депозити на домаќинствата
- Депозити, годишни промени, во %

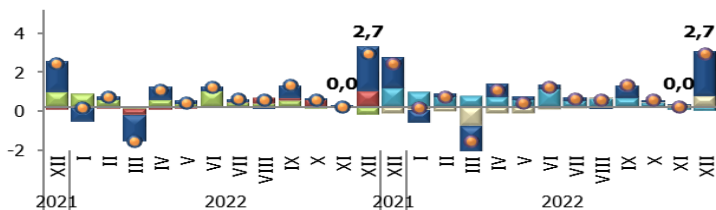
*Во депозитите на останати сектори се опфатени депозитите на останатите финансиски институции, депозитите на локалната самоуправа и депозитите на непрофитните институции кои им служат на домаќинствата кај банките, како и денарските трансферабилни депозити на останатите финансиски институции и на локалната самоуправа кај Народната банка
Извор: НБРСМ.

Вкупните депозити²² во финансискиот систем, во декември 2022 година, забележаа месечно зголемување од 2,5%, по растот од 1,7% во претходниот месец. Забрзаниот месечен раст на депозитите претставува вообичаено сезонско движење кога се исплаќаат плати, новогодишни регреси и пензии на домаќинствата, делумно надолнето со исплатите од државата за справување со енергетската криза и поддршка на земјоделците со субвенции. Од секторски аспект, растот произлегува од позитивниот придонес на депозитите на домаќинствата и претпријатијата, при мал негативен придонес на депозитите од останатите сектори. Од валутен аспект, зголемувањето е резултат на позитивниот придонес на депозитите во домашна валута (со вклучени депозитни пари) и во помал дел и на депозитите во странска валута. Прирастот на вкупните депозити во периодот октомври – декември е повисок во однос на очекуваното зголемување за четвртиот квартал од годината, според октомвриската проекција.

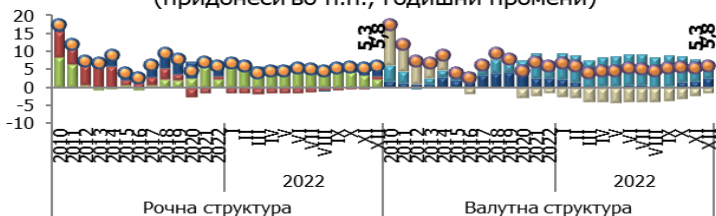
Годишната стапка на раст на вкупните депозити, во декември 2022 година, изнесува 4,9% и е повисока во споредба со проектираната стапка за крајот на четвртиот квартал од 2022 година (3,9%). Од секторски аспект, растот пред сè произлегува од зголемувањето на депозитите на домаќинствата, при помал годишен раст и на депозитите на претпријатијата. Од валутен аспект, растот е резултат на депозитите во странска валута, при умерен раст на денарските депозити (вклучително и депозитните пари).

²² Податоците се однесуваат на депозитите на недржавниот сектор во банките и штедилниците, средствата на останатите финансиски институции на сметките кај НБРСМ и средствата на единиците на локалната самоуправа на сметките кај НБРСМ. Податоците соодветствуваат со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nsp.

Депозити на домаќинства
(придонеси во п.п., месечни промени)



(придонеси во п.п., годишни промени)



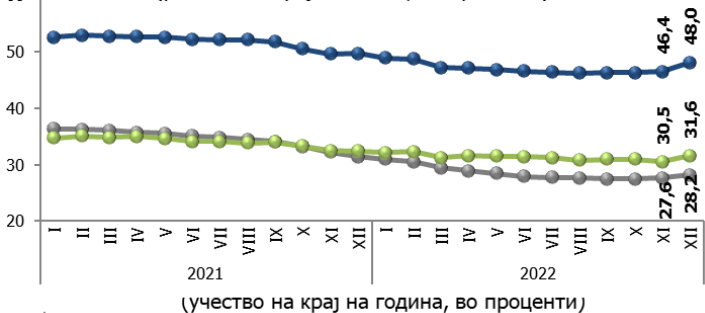
■ Депозитни пари
■ Депозити на домаќинствата во домашна валута
■ Депозити на домаќинствата во странска валута
■ Долгорочни депозити на домаќинствата
■ Краткорочни депозити на домаќинствата
● Депозити на домаќинствата, месечни/годишни промени, во %

Извор: НБРСМ.

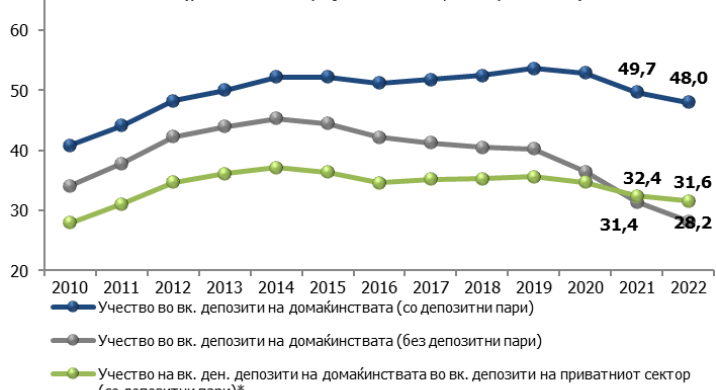
Депозитите на домаќинствата во декември 2022 година остварија месечен раст од 2,7%, по стагнацијата забележана во претходниот месец. Од валутен аспект, раст бележат депозитите во домашна валута (со вклучени депозитни пари), при мало намалување на депозитите во странска валута. Од рочен аспект, е забележан позначителен месечен раст на долгорочните депозити, за сметка на намалувањето на депозитите на краток рок. **На годишна основа, растот на депозитите на домаќинствата во декември достигна 5,8%.**

Денарски депозити на домаќинствата/вкупни депозити

(учество на крај на месец, во проценти)



(учество на крај на година, во проценти)



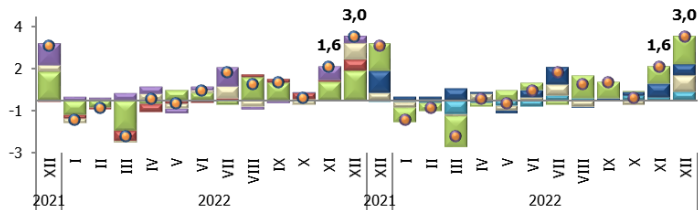
● Учество во вк. депозити на домаќинствата (со депозитни пари)
● Учество во вк. депозити на домаќинствата (без депозитни пари)
● Учество на вк. ден. депозити на домаќинствата во вк. депозити на приватниот сектор (со депозитни пари)*

*Вкупните депозити само во банки и штедилници. Извор: НБРСМ.

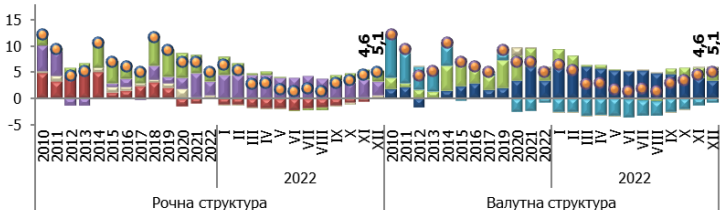
Учеството на денарските депозити (со депозитните пари) во вкупните депозити на домаќинствата, на крајот на декември 2022 година, е зголемено, гледано на месечно ниво и изнесува 48,0%.

Парична маса М4

(придонеси во п.п., месечни промени)



(придонеси во п.п., годишни промени)



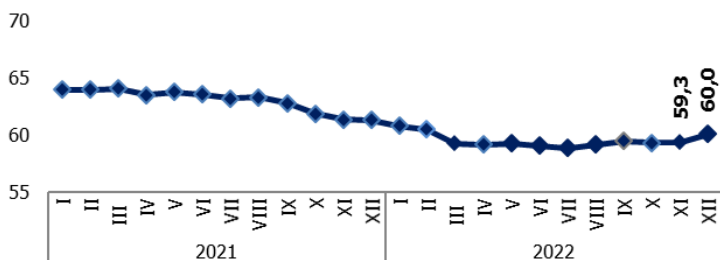
● М4, годишни промени, во %
Извор: НБРСМ.

Паричната маса изразена преку најширокиот монетарен агрегат М4, во декември 2022 година, оствари месечен раст од 3,0% (по растот од 1,6% во претходниот месец). Притоа, раст остварија готовите пари во оптек и депозитните пари. Од аспект на рочната структура, за растот придонесуваат и долгорочните и краткорочните депозити. Од валутен аспект, пораст бележат и денарските и девизните депозити.

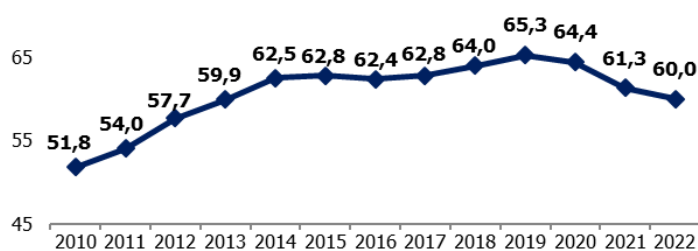
На годишна основа, паричната маса во декември 2022 година е повисока за 5,1%, при проектиран годишен раст од 4,0% за четвртиот квартал од 2022 година.

Учество на М4 денарски дел во вкупна парична маса М4

податоци на крај на месец, во %



податоци на крај на година, во %



Извор: НБРСМ.

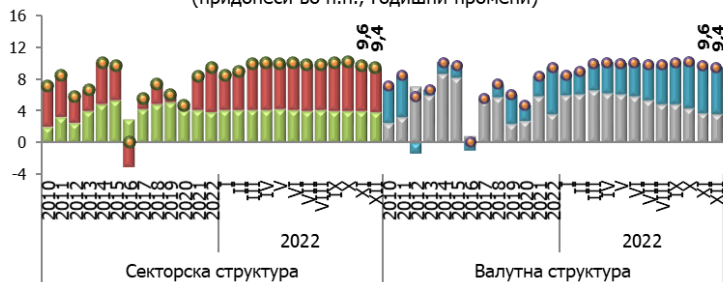
Учеството на денарскиот дел во вкупната парична маса М4, на крајот на декември 2022 година, изнесува 60,0% (59,3% во претходниот месец).

Вкупни кредити

(придонеси во п.п., месечни промени)



(придонеси во п.п., годишни промени)



- Кредити во странска валута
- Кредити во домашна валута
- Кредити на претпријатијата
- Кредити на домаќинствата
- Кредити, месечни/годишни промени, во %
- Кредити, годишни промени, во %

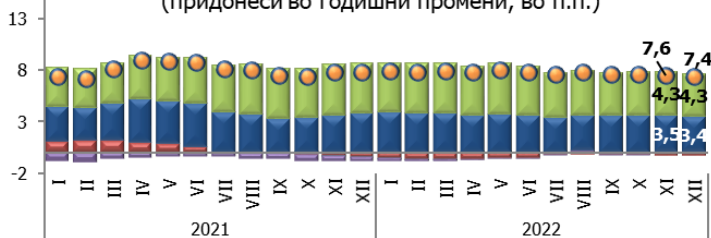
Извор: НБРСМ.

Вкупните кредити во декември остварија месечен раст од 1,4% (0,4% во претходниот месец). Од секторски аспект, зголемувањето во поголем дел е резултат на растот на кредитите на претпријатијата, а во помал дел и на домаќинствата. Во однос на валутната структура, зголемувањето е резултат на растот на кредитите во домашна валута, при помал позитивен придонес и на кредитите во странска валута. За периодот октомври – декември, прирастот на вкупните кредити е малку повисок во однос на зголемувањето очекувано за четвртиот квартал на 2022 година, според октомвриската проекција.

Годишната стапка на раст на вкупните кредити во декември изнесува 9,4%, при годишен раст од 9,2% проектиран за четвртиот квартал на 2022 година, според октомвриската проекција. Од секторски аспект, растот произлегува од позитивниот придонес и на кредитите на претпријатијата, и на кредитите на домаќинствата. Во однос на валутната структура, позитивен придонес имаат и кредитите во домашна и во странска валута (вклучително и денарските кредити со валутна клаузула).

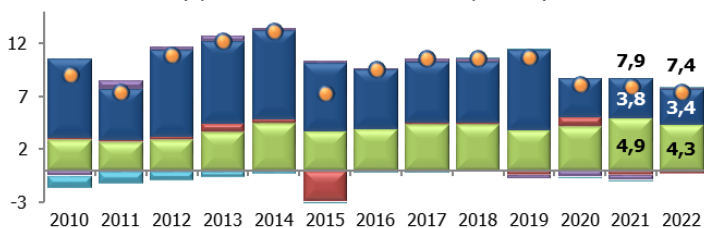
Кредити на домаќинствата*

(придонеси во годишни промени, во п.п.)



- Станбени кредити
- Потрошувачки кредити
- Кредитни картички и негативни салда на тековни сметки
- Автомобилски кредити
- Останати кредити
- Кредити на домаќинствата, годишни промени, во %

(придонеси во п.п., годишни промени)



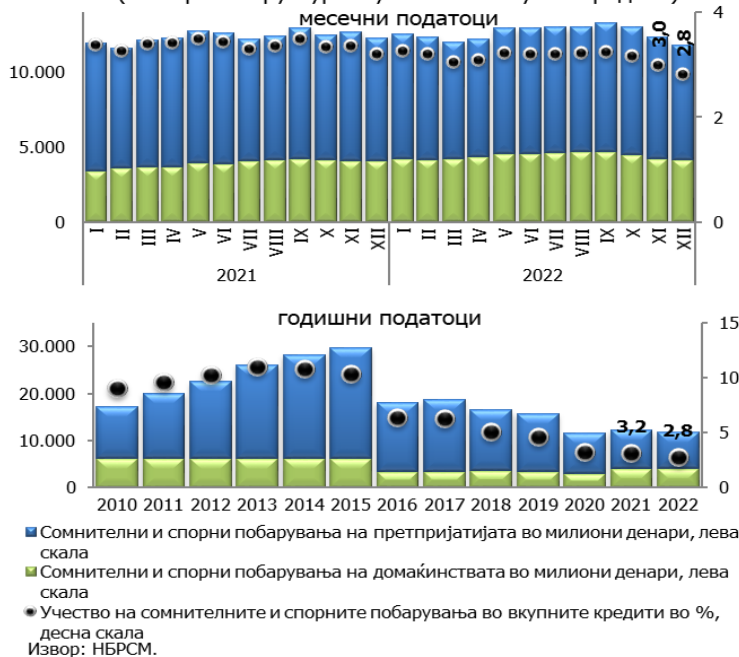
*не се вклучени кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд
Извор: НБРСМ.

Годишниот раст на кредитите на домаќинствата²³, во декември 2022 година, изнесува 7,4%, при што и натаму во поголем дел произлегува од станбените кредити, со поумерен позитивен придонес на потрошувачките кредити.

²³ Без кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд.

Сомнителни и спорни побарувања

(секторска структура и учество во вкупни кредити)



Учеството на сомнителните и на спорните побарувања во вкупните кредити, во декември 2022 година, се намали во однос на претходниот месец и изнесува 2,8%.

Гледано од аспект на секторската структура, и натаму најголемиот дел од вкупниот износ на нефункционални кредити произлегува од секторот „претпријатија“, додека учеството на нефункционалните кредити на секторот „домаќинства“ е значително помало.

Сооднос помеѓу вкупните кредити и депозити

(месечни податоци, во проценти)



Показателот за искористеноста на депозитниот потенцијал на банките за кредитирање на приватниот сектор во декември изнесува 84,6%, што е во рамките на вредноста на овој показател проектирана за крајот на четвртиот квартал од 2022 година (85,3%), според октомвриската проекција.

Каматни стапки на вкупните депозити (месечни податоци, во проценти)



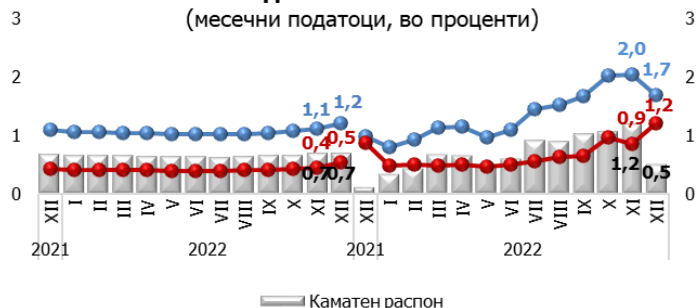
(податоци со крај на година, во проценти)



Извор: НБРСМ

Во декември 2022 година, каматните стапки на вкупните депозити (денарски и во странска валута)²⁴ се зголемија за 0,1 п.п. на месечно ниво, при што каматниот распон се задржа на стабилно ниво од 0,7 п.п. Кај **новопримените вкупни депозити**²⁵, каматниот распон забележа месечно намалување и изнесуваше 0,5 п.п., во услови на намалени каматни стапки на новопримените денарски депозити за разлика од зголемувањето кај каматните стапки на новопримените девизни депозити.

Каматни стапки на депозитите на домаќинствата (месечни податоци, во проценти)



(податоци со крај на година, во проценти)



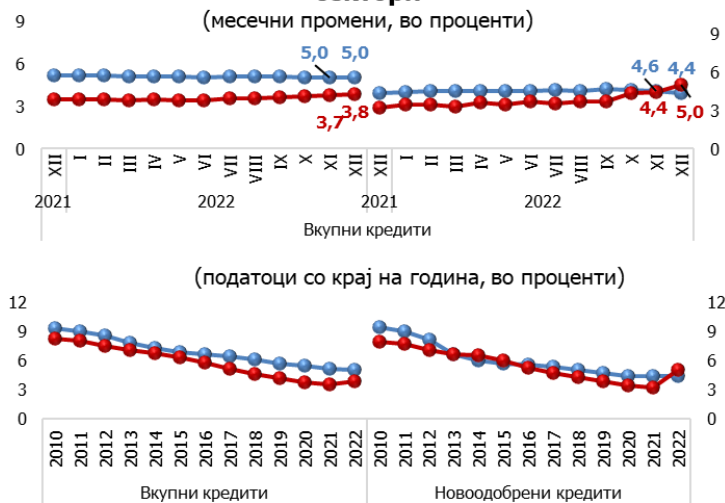
Извор: НБРСМ

Кај **домаќинствата**, распонот меѓу каматните стапки на вкупните денарски и девизни депозити остана ист и изнесуваше 0,7 п.п. во декември 2022 година, во услови на мало нагорно придвижување на каматните стапки на денарските и девизните депозити за 0,1 п.п., соодветно. **Каматниот распон кај новопримените депозити на домаќинствата** исто така забележа месечно намалување и изнесуваше 0,5 п.п., во услови на надолно придвижување на каматните стапки на денарските депозити, при зголемување на каматните стапки на девизните новопримени депозити.

²⁴ Податоците за каматните стапки се во согласност со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nsp.x.

²⁵ Во однос на каматните стапки на новопримените депозити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новопримените депозити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новопримени депозити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Каматни стапки на вкупните кредити, по сектори



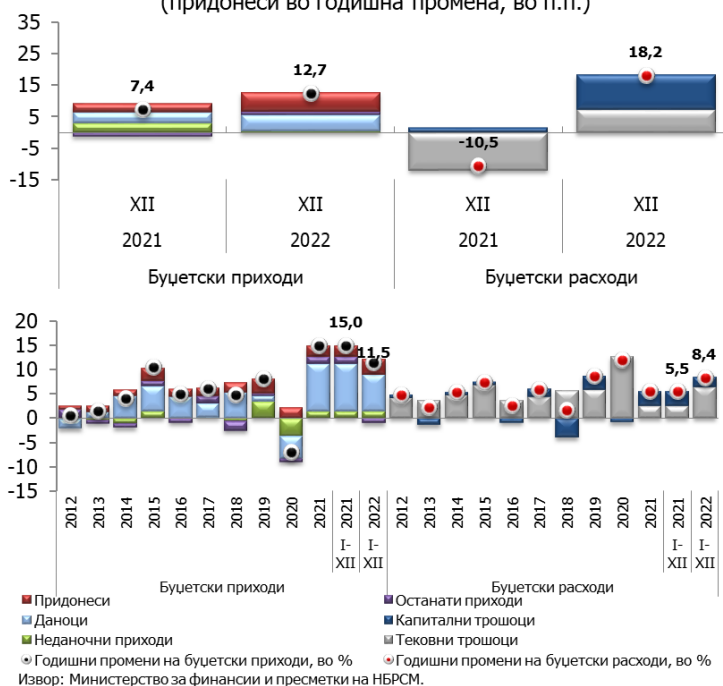
— Каматна стапка на кредити на домаќинства

Извор: НБРСМ — Каматна стапка на кредити на претпријатија

Во однос на претходниот месец, во декември 2022 година, каматните стапки на **вкупните кредити на домаќинствата** се непроменети и изнесуваат 5,0%, додека каматните стапки на **вкупните кредити на претпријатијата** се зголемија за 0,1 п.п. и изнесуваат 3,8%. Кај **новоодобрените кредити**²⁶, каматните стапки на претпријатијата се зголемија за 0,6 п.п. и изнесуваа 5,0%, додека каматните стапки за кредитите на домаќинствата се намалија за 0,2 п.п. и изнесуваа 4,4%.

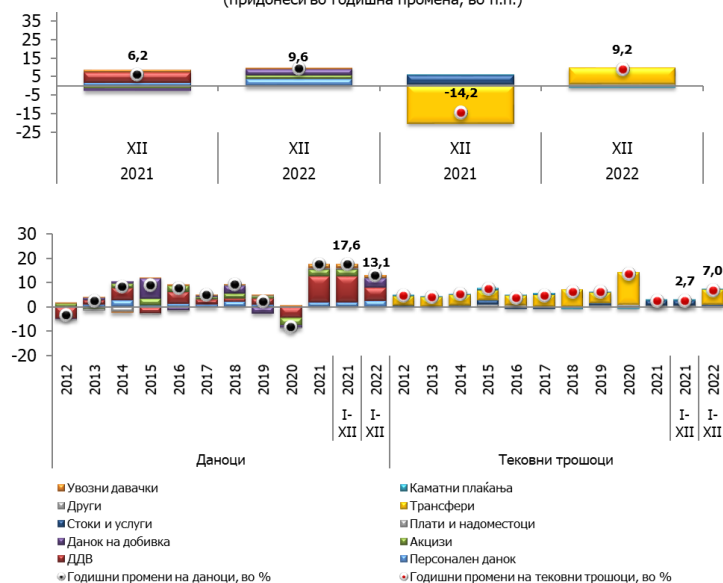
²⁶ Во однос на каматните стапки на новоодобрените кредити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новоодобрените кредити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новоодобрените кредити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Буџетски приходи и расходи
(придонеси во годишна промена, во п.п.)



Во декември 2022 година, во Буџетот на Република Северна Македонија (централниот буџет и буџетите на фондовите), на годишно ниво, вкупните буџетски приходи и расходи пораснаа за 12,7% и 18,2%, соодветно. Порастот на буџетските приходи е резултат на растот кај даночните приходи, придонесите, неданочните приходи и останатите приходи²⁷ (позитивни придонеси од 5,3 п.п., 6,2 п.п., 0,3 п.п. и 1,0 п.п., соодветно). Притоа, даночните приходи забележаа раст од 9,6% на годишна основа, во најголем дел како резултат на зголемените приливи од персоналниот данок на доход, данокот на добивка, акцизите и увозните давачки, при намалување на приходите од ДДВ. Зголемувањето на **буџетските расходи** во декември 2022 година во најголем дел се должи на зголемувањето на капиталните и тековните трошоци (најмногу поради повисоките трансфери).

Даноци и тековни трошоци
(придонеси во годишна промена, во п.п.)

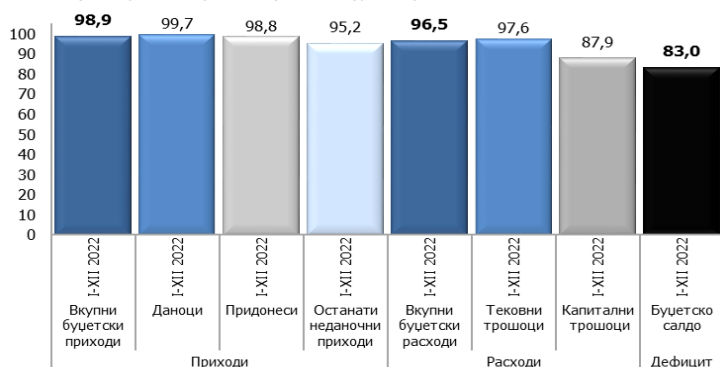


Во 2022 година, вкупните буџетски приходи се повисоки за 11,5% во споредба со претходната година и во најголем дел произлегуваат од растот на даночните приходи. Вкупните буџетски расходи се повисоки за 8,4%, што во најголем дел (околу ¾) се должи на повисоките тековни трошоци, при истовремено зголемување и на капиталните трошоци.

²⁷ Останатите приходи вклучуваат капитални приходи, странски донации и приходи од наплатени заеми.

Реализација на Буџетот, по категории

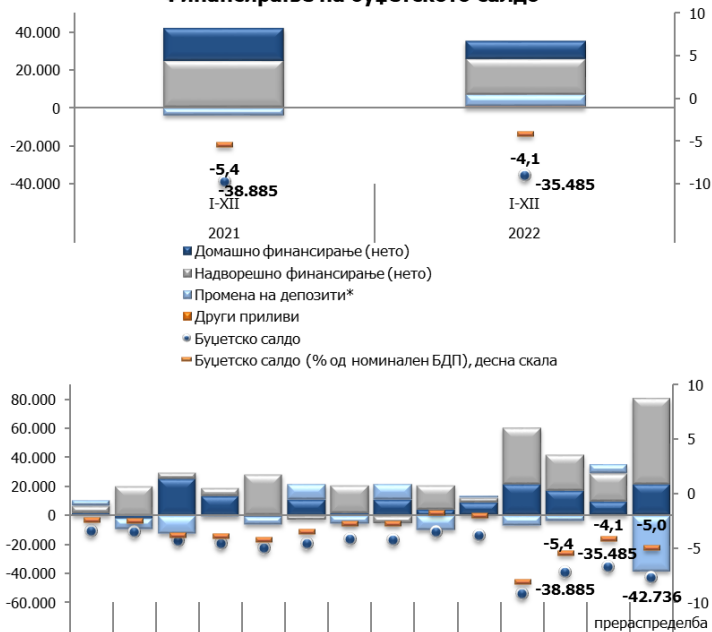
(централен Буџет и фондови), во проценти од годишниот план



Во споредба со прераспределбата на Буџетот²⁸ за 2022 година, остварувањето на буџетските приходи и расходи во текот на целата 2022 година изнесуваат 98,9% и 96,5%, соодветно. Остварениот буџетски дефицит во износ од 35.485 милиони денари претставува 83,0% од планираниот дефицит за 2022 година.

Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Финансирање на буџетското салдо



Остварениот буџетски дефицит во текот на целата 2022 година во износ од 35.485 милиони денари (или 4,1% од БДП²⁹) во целост е финансиран преку задолжување на државата на странскиот и домашниот пазар, како и од депозитите на државата кај Народната банка.

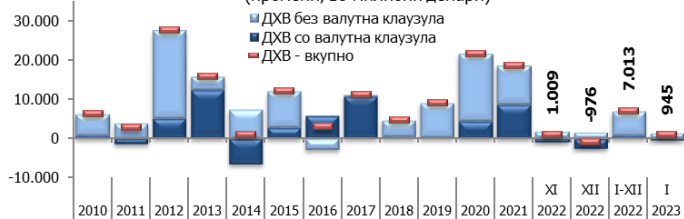
* Позитивна промена: намалување депозити кај НБРСМ; негативна промена: зголемување депозити кај НБРСМ.
Извор: Министерство за финансии

²⁸ Одлука за прераспределба на средства помеѓу буџетските корисници на централната власт и помеѓу фондовите („Службен весник на РСМ“ бр. 272 од 16.12.2022 година).

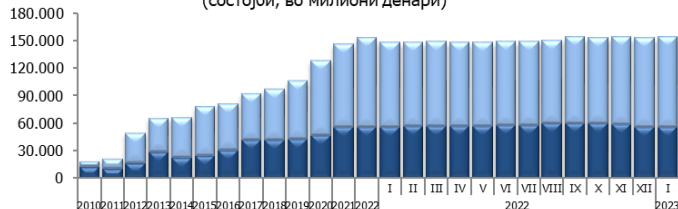
²⁹ Во рамките на анализата, за номиналниот БДП за 2022 година се користат октомвриските проекции на Народната банка.

Државни хартии од вредност

(промени, во милиони денари)



(состојби, во милиони денари)

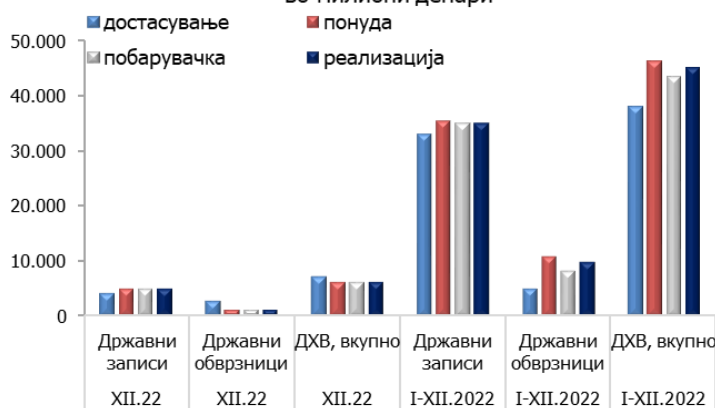


Извор: Министерство за финансии.

Во јануари 2023 година, состојбата на издадените државни хартии од вредност³⁰ на примарниот пазар забележа месечен раст за 945 милиони денари, во однос на декември 2022 година и достигна 154.267 милиони денари. Зголемувањето се должи во најголем дел на растот на дванаесетмесечните државни записи (без валутна клаузула) и на петнаесетгодишните државни обврзници (без валутна клаузула).

Аукции на државни хартии од вредност

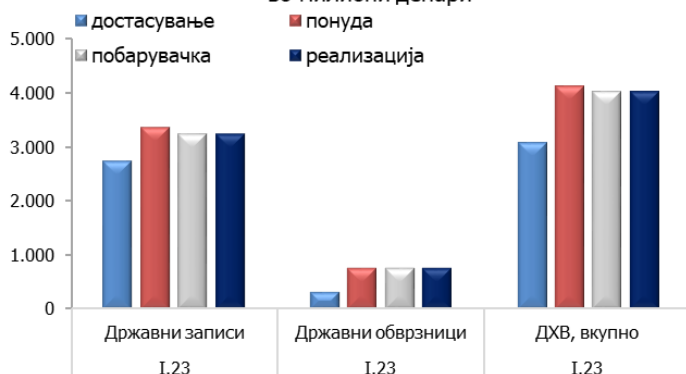
во милиони денари



Извор: Министерство за финансии.

Аукции на државни хартии од вредност

во милиони денари

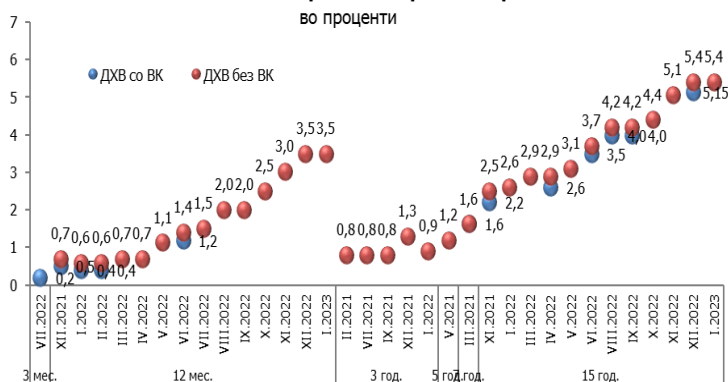


Извор: Министерство за финансии.

Новите емисии на државни хартии од вредност во јануари 2023 година беа со рачност од дванаесет месеци без валутна клаузула и петнаесетгодишни државни обврзници (без валутна клаузула). Во јануари 2023 година, достасаа претходно издадени дванаесетмесечни државни записи (со валутна клаузула) и двегодишни државни обврзници (без валутна клаузула).

³⁰ За 2022 година, според ребалансот на Буџетот, планирано е нето домашно задолжување (континуирани државни хартии од вредност) на државата во износ од 22.035 милиони денари, односно раст на состојбата на државни хартии од вредност до нивото од 168.344 милиони денари.

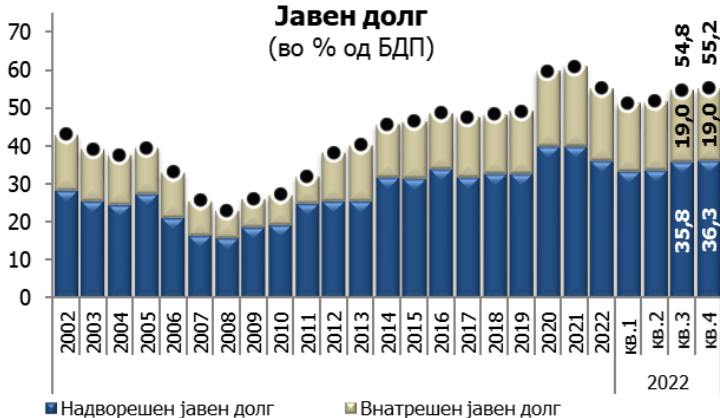
Каматни стапки на државни хартии од вредност



Извор: Министерство за финансии.

Во јануари 2023 година, на редовните аукции, Министерството за финансии ги задржа истите каматни стапки на новоиздадените хартии од вредност во однос на декември 2022 година, и тоа на дванаесетмесечните државни записи без валутна клаузула на ниво од 3,5% (пондериран просек) и на петнаесетгодишните државни обврзници, без валутна клаузула, на ниво од 5,4%.

Јавен долг (во % од БДП)



• Вкупен јавен долг

Извор: Пресметки на НБРСМ врз основа на податоци од Министерството за финансии.

На крајот на четвртиот квартал од 2022 година, јавниот долг³¹ изнесува 55,2% од БДП³² (54,8% од БДП на крајот на претходниот квартал). Притоа, надворешниот и внатрешниот јавен долг изнесуваат 36,3% и 19,0% од БДП, соодветно. Вкупниот државен долг, на крајот на четвртиот квартал од 2022 годината, изнесува 47,2% од БДП, додека долгот на јавните претпријатија (гарантиран и негарантиран)³³, на крајот на четвртиот квартал од годината, изнесува 8,0% од БДП.

³¹ Јавниот долг е дефиниран со Законот за јавен долг („Службен весник на РМ“ бр. 62/2005, 88/2008, 35/2011, 139/2014 и 98/2019) според кој претставува збир на државниот долг и долгот на јавните претпријатија основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје, како и трговските друштва коишто се во целосна или во претежна сопственост на државата или на општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје.

³² Во рамките на анализата, за номиналниот БДП за 2022 година, се користени октомвриските проекции на Народната банка. Поголемата разлика помеѓу остварениот номинален БДП за 2021 година и проектираниот износ на номинален БДП за 2022 година се одразува и во релативните показатели за јавниот долг.

³³ Во согласност со измените во Законот за јавен долг од мај 2019 година негарантираниот долг на јавните претпријатија и акционерските друштва основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје, се пресметува во јавниот долг („Службен весник на РМ“ бр. 62/2005, 88/2008, 35/2011, 139/2014 и 98/2019).

Прилог 1: Индикативни категории за личната потрошувачка и бруто-инвестициите

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ЛИЧНАТА ПОТРОШУВАЧКА

	2019				2020				2021				2022						
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	окт.	ноем.	дек.
	<i>реални годишни промени во %</i>																		
Промет во трговија на мало*	7,6	8,8	12,0	13,8	1,0	-18,6	-15,7	-15,5	-1,3	18,3	13,9	10,0	7,6	6,7	1,9	-3,7	-5,8	-2,4	-2,8
Бруто приходи од ДДВ*	3,5	1,4	7,5	6,6	1,8	-20,0	-10,8	-4,2	2,9	36,6	21,1	20,6	29,2	9,5	3,7	-7,7	2,7	-13,7	-12,0
Увоз на стоки за широка потрошувачка*	2,8	5,9	9,7	4,9	6,9	-12,4	-3,6	-9,4	3,1	26,0	11,3	13,6	-2,8	-1,4	-2,0	-9,8	-8,2	-11,5	-9,9
Домашно производство на потрошни добра	0,5	-1,0	2,4	-2,0	-0,5	-22,4	-9,3	-12,1	-9,4	17,1	-5,6	5,1	2,2	-1,2	3,3	-3,6	-5,8	-5,1	0,1
Кредити на население*	8,2	9,6	9,3	10,1	9,7	6,3	6,2	4,5	4,7	5,7	4,0	3,2	-0,5	-5,6	-9,2	-9,3	-10,0	-9,8	-9,3
Просечна нето-плата*	2,2	2,4	3,5	4,2	10,0	4,6	7,0	4,7	2,0	5,7	1,1	0,7	0,0	-1,7	-4,6	-	-5,2	-5,2	-
Приватни нето-трансфери*	-2,1	-4,5	5,6	2,2	-2,0	-38,0	-34,9	-10,2	9,5	66,5	55,5	14,2	9,8	24,8	11,5	-	-	-	-
Пензии*	4,1	2,2	3,9	2,1	5,7	6,2	5,3	5,4	2,3	0,3	0,0	-1,8	-3,4	-1,0	-10,4	-4,9	-6,1	-5,4	-3,0

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ИНВЕСТИЦИИТЕ

	2019				2020				2021				2022						
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	окт.	ноем.	дек.
	<i>реални годишни промени во %, освен за СДИ промените на реалните износи се во милиони денари</i>																		
Увоз на средства за работа*	2,0	4,8	12,7	6,7	1,0	-34,5	-3,0	4,4	8,8	64,1	6,4	4,6	6,9	5,6	10,9	-1,3	8,0	-8,5	-2,3
Извршени градежни работи**	15,1	-3,3	3,0	5,3	6,3	-5,1	3,0	2,3	-1,1	-9,6	-10,8	-17,5	-11,1	-1,2	-19,2	-	-23,9	-10,7	-
Домашно производство на капитални производи	12,3	-2,9	10,7	7,1	-5,7	-46,0	-9,0	1,0	-7,3	59,6	-24,3	-22,3	0,9	3,3	18,6	3,7	10,6	1,7	-0,8
Државни капитални инвестиции*	-11,1	62,7	26,3	66,4	23,8	-34,4	26,0	-20,7	166,5	3,7	56,2	9,3	-16,4	25,0	-47,3	55,6	-9,8	190,1	31,1
Директни инвестиции***	-11439,1	-2654,8	5520,0	-7211,3	4087,6	-2397,1	-5793,5	-9353,0	-9291,2	13337,4	1357,3	8371,4	8441,7	-4420,8	8583,5	-	-	-	-
Долгорочни кредити на претпријатија*	4,9	4,8	2,6	6,4	4,1	8,2	11,5	5,8	7,3	2,5	0,7	3,9	2,2	-2,2	-6,5	-6,7	-8,0	-7,5	-6,7
Залихи на готови производи	3,6	-10,5	-7,4	14,7	9,0	15,7	2,6	-8,0	2,0	9,7	16,1	12,4	11,5	9,2	11,1	-	11,9	9,3	-

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

**реалните стапки на раст се добиени со користење на стапката на раст на дефлаторот на трошоците во градежништвото за нови објекти за домување.

***реалните износи се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните износи со нивото на индексот на потрошувачките цени (база година: 2020=100).

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.